

Webartikel

Decompositie onderwijsuitgaven 2004-2014

Priscilla Tedjawirja
April 2016

De totale onderwijsuitgaven van bekostigde onderwijsinstellingen zijn in de periode 2004–2014 reëel toegenomen met 3,6 miljard euro. Deze stijging komt voornamelijk door de groei van het aantal leerlingen: er zijn meer scholieren en studenten die onderwijs volgen in Nederland. Daarmee is een toename van 3,2 miljard euro gemoed. Daarnaast zijn de uitgaven per leerling voor personele en materiële uitgaven gestegen, wat de rest van de toename verklaart.

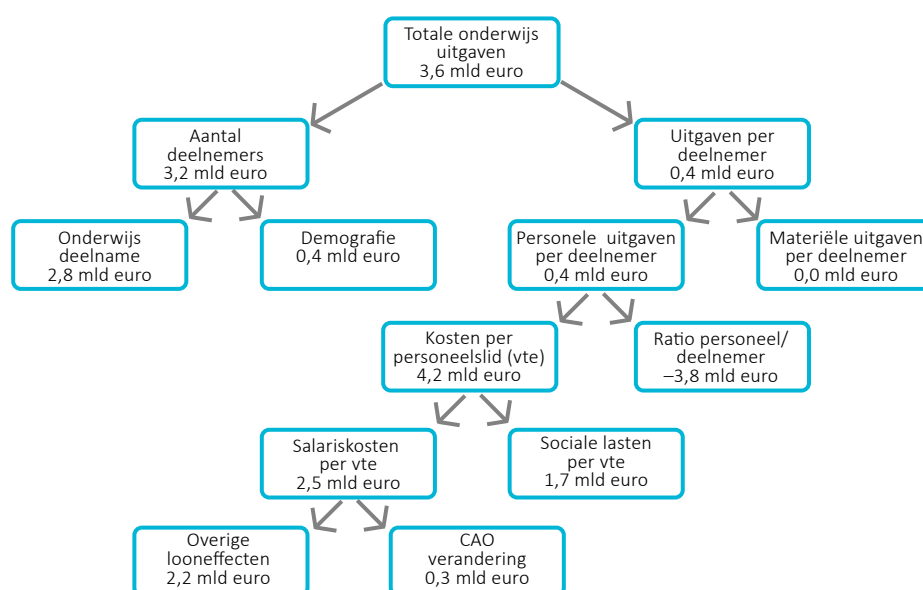
1. Inleiding

Het CBS heeft een model opgesteld om de ontwikkeling in de onderwijsuitgaven te verklaren: het decompositiemodel. Hierin bepalen in principe twee factoren de ontwikkeling van de onderwijsuitgaven: het aantal deelnemers (leerlingen) en de uitgaven per deelnemer. Deze twee factoren worden in het model verder uitgesplitst. Hieronder staat de schematische weergave van het model en het financiële effect dat de diverse onderdelen in de periode 2004–2014 op de totale onderwijsuitgaven hebben gehad.

Een decompositie-analyse wordt gebruikt om veranderingen van een bepaalde variabele te verklaren, in dit geval de onderwijsuitgaven. Dit gebeurt met vooraf gedefinieerde factoren. Veranderingen in deze factoren hebben een financieel effect op de onderwijsuitgaven. Als er bijvoorbeeld meer leerlingen naar school gaan, heeft dat een positief effect op de onderwijsuitgaven (die stijgen). Zoals bij elke verklarende analyse, zijn de verkregen inzichten afhankelijk van de keuze voor de factoren in de analyse.

Het hier gebruikte begrip onderwijsuitgaven omvat alle uitgaven, inclusief reserveringen en de investeringen van onderwijsinstellingen die door de overheid worden bekostigd. Ook

1.1 Decompositie onderwijsuitgaven factoren in de periode 2004–2014*

uitgaven voor research en development (R&D) door universiteiten en hogescholen vallen hieronder.

In de volgende paragraaf wordt eerst een toelichting gegeven bij het model. Vervolgens worden de ontwikkelingen behandeld die volgens de decompositie-analyse in de periode 2004–2014 het grootste financiële effect hebben gehad op de ontwikkeling van de onderwijsuitgaven. Dit zijn:

- Krimp in basisonderwijs
- Gestegen aantal leerlingen in het voortgezet speciaal onderwijs
- Meer studenten in het hoger onderwijs
- Gestegen loonkosten
- Minder personeel per leerling of student

2. Decompositiemodel

In het model worden de veranderingen in de onderwijsuitgaven bepaald door twee factoren: het aantal leerlingen en de uitgaven per leerling. Deze twee factoren worden vervolgens in een aantal subfactoren ontleed.

2.1 Aantal leerlingen

Het aantal leerlingen en het soort onderwijs dat ze volgen, zijn samen sterk bepalend. Het aantal leerlingen in het onderwijs verandert door demografische ontwikkelingen en de onderwijsdeelname van de bevolking.

De demografische ontwikkeling is de verandering in bevolkingsaantallen per leeftijdscategorie in een gemeten periode. De verandering in de bevolking geeft inzicht in de groei of krimp van het aantal potentiële onderwijsdeelnemers. Het is de belangrijkste factor die niet door onderwijsbeleid kan worden beïnvloed.

De groei of krimp van het aantal jongeren bepaalt de omvang van het demografisch effect in het model. Bij een toename van de 4- tot en met 29-jarigen¹⁾ in Nederland groeit ook het potentiële aantal leerlingen dat aan het onderwijs deelneemt.

Stel dat van de 7-jarigen in Nederland 90 procent onderwijs volgt. Als er over tien jaar 10 duizend 7-jarigen meer zijn dan nu, en het percentage dat onderwijs volgt gelijk blijft, betekent dat een toename van 9 duizend kinderen die wordt toegeschreven aan het demografisch effect.

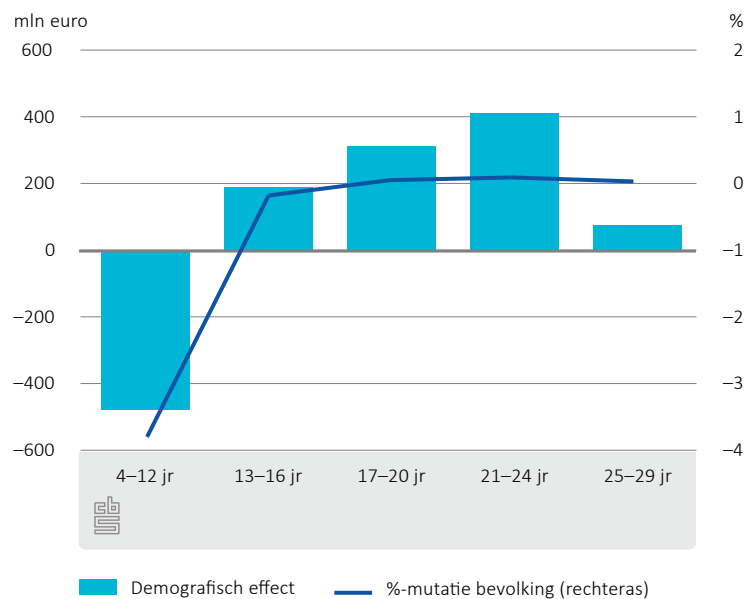
Het demografisch effect is iets anders dan het effect van de onderwijsdeelname van de bevolking. Het onderwijsdeelname-effect houdt rekening met de veranderingen in het aantal leerlingen dat werkelijk deelneemt aan het onderwijs. Als in het bovenstaande voorbeeld het percentage (90) verandert, is er sprake van een onderwijsdeelname-effect. Veranderingen in

¹⁾ Kinderen en jongeren in de leeftijdscategorie 4 tot en met 29 jaar vormen verreweg de grootste groep die deelneemt aan het onderwijs.

de onderwijsdeelname worden bijvoorbeeld veroorzaakt doordat studenten langer studeren of door een verandering in het aantal leerlingen dat een bepaalde schoolsoort volgt.

Het financiële effect van de onderwijsdeelname wordt bepaald door de ontwikkeling van het aantal onderwijsdeelnemers per leeftijdscategorie en per onderwijssoort. Hoe meer onderwijsvolgenden er zijn, hoe hoger de onderwijsuitgaven worden. Hoe meer onderwijsvolgenden bovendien langer durend en/of duurder onderwijs volgen, hoe hoger de onderwijsuitgaven.

2.1.1 Demografisch effect 2004–2014

2.2 Uitgaven per leerling

De tweede bepalende factor in het model zijn de uitgaven per leerling. In deze analyse worden de uitgaven door bekostigde onderwijsinstellingen gebruikt. De uitgaven per leerling zijn onderverdeeld in personele uitgaven en materiële uitgaven.

Het effect van de personele uitgaven per deelnemer is in het decompositiemodel zowel afhankelijk van het aantal werknemers (vte's) dat per deelnemer nodig is voor het verzorgen van onderwijs, als van de kosten per werknemer (vte).

De kosten per werknemer zijn gesplitst in de effecten van de ontwikkelingen in de loonkosten en de overige werkgeverslasten. In de loonkosten worden de ontwikkeling van de CAO-lonen en de overige looneffecten meegenomen. De trend in de CAO-lonen is bekend, de ontwikkeling van de overige looneffecten wordt hiervan afgeleid.

Naast de personele uitgaven hebben onderwijsinstellingen ook materiële uitgaven. Dit zijn alle uitgaven van onderwijsinstellingen die betrekking hebben op investeringen en op instellingslasten. Investerings zijn uitgaven voor de aanschaf van gebouwen en terreinen, inventaris, apparatuur en leermiddelen. Met instellingslasten wordt bedoeld op uitgaven als huur, energiekosten, schoonmaakkosten, heffingen, administratiekosten, beheerskosten, presentatiekosten en dergelijke.

Dit artikel gaat uit van de reële onderwijsuitgaven. Deze geven de onderwijsuitgaven weer met een correctie voor de veranderingen in de prijsstijgingen op goederen en diensten in 2014.

3. Belangrijkste ontwikkelingen in de periode 2004–2014

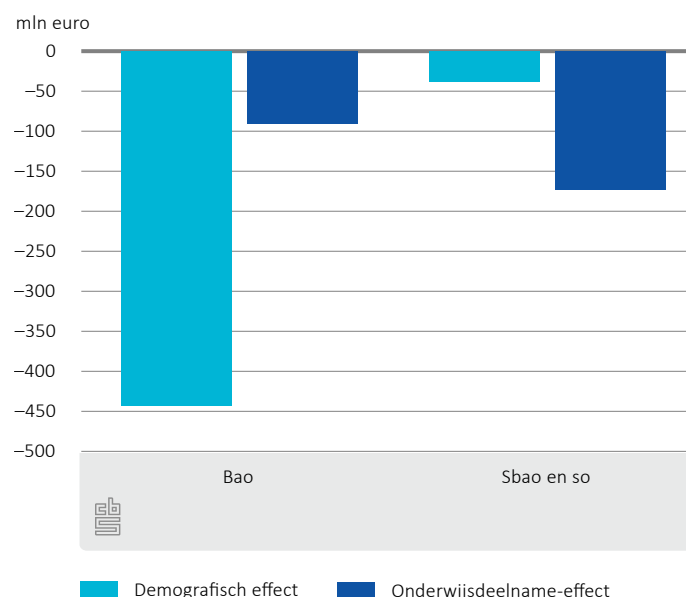
3.1 Krimp in basisonderwijs

Het aantal leerlingen in het basisonderwijs (bao), speciaal basisonderwijs²⁾ (sbao) en speciaal onderwijs³⁾ (so) is gedaald tussen 2004 en 2014. Dit is het gevolg van een natuurlijke krimp van de bevolking door een daling van het aantal geboorten, en door veranderingen in de werkelijke deelname van 4- tot en met 12-jarigen in het Nederlands onderwijs.

Demografische ontwikkeling

Het aantal inwoners in Nederland in de leeftijd 4–12 jaar is in deze periode met 3,8 procent gedaald naar 1,7 miljoen in 2014. Doordat kinderen leerplichtig zijn, leidt dit demografisch effect direct tot minder leerlingen in het bao. De daling van het aantal kinderen in de periode 2004–2014 draagt bij aan een afname van de onderwijsuitgaven van 481 miljoen euro. Dit gaat om 443 miljoen euro voor het bao en 38 miljoen euro voor het sbao en so.

3.1.1 Demografisch en onderwijsdeelname-effect op (speciale) basisscholen 2004–2014*

²⁾ Het speciaal basisonderwijs (sbao) volgende de Wet op het primair onderwijs (Wpo).

³⁾ Het speciaal onderwijs (so) betreft het basisonderwijs op speciale scholen in de zin van de Wet op de expertisecentra.

Veranderingen in onderwijsdeelname

De daling van het aantal 4–12-jarigen vertaalt zich in een afname van onderwijsvolgenden in het basisonderwijs. De ontwikkeling in onderwijsdeelname aan het basisonderwijs laat een klein effect zien, doordat ieder kind in deze leeftijdscategorie leerplichtig is en bijna altijd onderwijs volgt.

De afgelopen jaren is de onderwijsdeelname aan het basisonderwijs en so teruggelopen, wat heeft bijgedragen aan een afname van 173 miljoen euro in de onderwijsuitgaven. Dit komt deels doordat vanaf 2008 de mogelijkheid ontstond om leerlingen vanaf 13 jaar in te schrijven in het voortgezet speciaal onderwijs (CBS, 2014). Leerlingen vanaf 14 jaar worden daardoor minder vaak meegerekend bij speciale scholen voor basisonderwijs. Ook zijn er minder verwijzingen van leerlingen in leerjaren 3, 4 en 5 van het basisonderwijs naar het basisonderwijs (ministerie van OCW, 2014). Het aantal onderwijsvolgenden in het basisonderwijs en so is sinds 2004 met 18 procent gedaald naar bijna 69 duizend leerlingen in 2014.

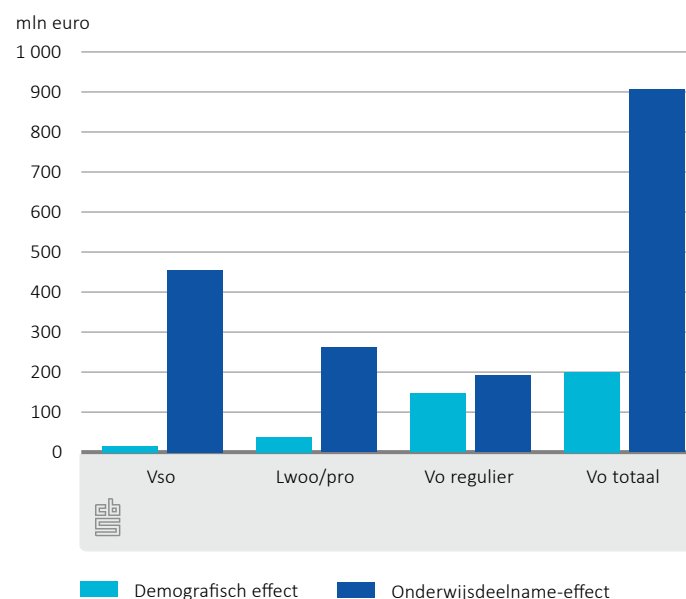
3.2 Gestegen aantal leerlingen in het voortgezet speciaal onderwijs

Het voortgezet speciaal onderwijs (vso) heeft een stijging ervaren in het aantal leerlingen, van 14 duizend in 2004 naar 21 duizend in 2014.

Demografische ontwikkeling

Leerlingen op speciale (basis)scholen gaan vanaf 2008 meestal naar het vso als ze 13 jaar worden. Daar kunnen ze blijven tot ze 20 jaar zijn. De bevolkingsontwikkeling in de leeftijden 13–20 jaar is vrijwel stabiel gebleven in de periode 2004–2014, waardoor het demografische effect bijna niet optreedt in het vso.

3.2.1 Demografisch en onderwijsdeelname-effect in het voortgezet onderwijs 2004–2014*

Veranderingen in onderwijsdeelname

De toename in de uitgaven door een groei in de onderwijsdeelname wordt in het voortgezet onderwijs (vo) grotendeels veroorzaakt door het vso. Het aantal leerlingen in het vso is gegroeid, waardoor de uitgaven in het vso met 455 miljoen euro zijn gestegen in 2004–2014. De toename van het aantal vso-leerlingen is het gevolg van een verschuiving van leerlingen van 13 jaar en ouder van sbao en so naar vso en de doorverwijzing van meer leerlingen van het reguliere voortgezet onderwijs naar vso (ministerie van OCW, 2014). Besseling e.a. (2007) schrijft de stijging in het vso toe aan betere diagnostische kennis en veranderde maatschappelijke opvattingen, waardoor gedragsproblemen sneller en vaker worden onderkend en vaker wordt doorverwezen naar een speciale school. Het aantal leerlingen in het vso is in de periode 2004–2013 het meest gestegen in cluster 4, voor kinderen met ernstige ontwikkelingsstoornissen (Monitor Trends in Beeld, 2014).

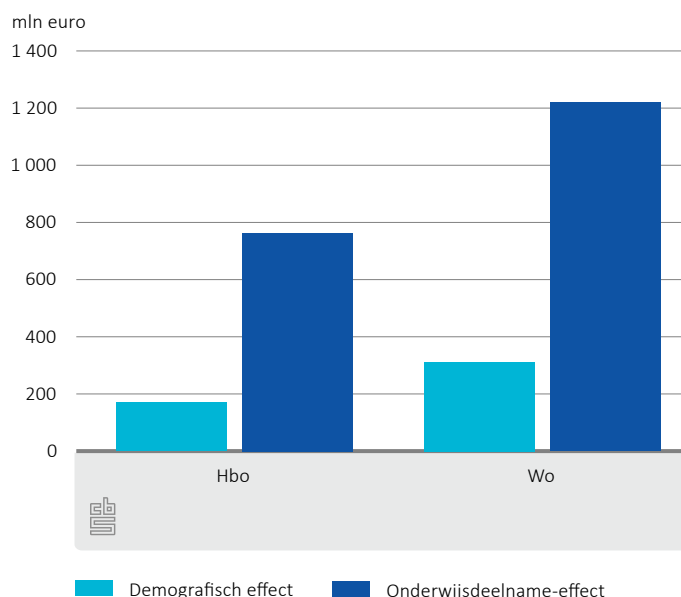
3.3 Meer studenten in het hoger onderwijs

De onderwijsdeelname van 17–24-jarigen in het hoger onderwijs is de afgelopen jaren gegroeid.

Demografische ontwikkeling

De bevolking in de leeftijdscategorie 17–24 jaar is sinds 2004 toegenomen met 7,2 procent, oftewel 111 726 inwoners, in 2014. De toename van leerlingen als gevolg van deze demografische ontwikkeling in het hoger onderwijs heeft een positief effect op de onderwijsuitgaven van 484 miljoen euro. In het wetenschappelijk onderwijs (wo) was dit 321 miljoen euro, en in het hoger beroepsonderwijs (hbo) was dit 171 miljoen euro.

3.3.1 Demografisch en onderwijsdeelname-effect in het hoger onderwijs 2004–2014*

Veranderingen in onderwijsdeelname

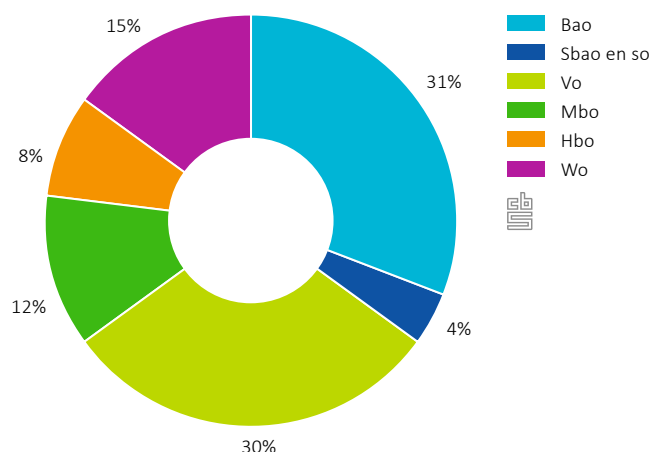
Meer jongvolwassenen volgen een opleiding in het hoger onderwijs. In het hbo is het aantal studenten gestegen met 30 procent, van 340 duizend in 2004 naar 443 duizend in 2014. Het aantal studerende in het wo steeg in dezelfde periode met 25 procent, van 214 duizend naar 267 duizend.

Het aantal onderwijsvolgenden is dus harder gestegen dan het aantal jongvolwassenen. Dat verklaart een stijging in onderwijsuitgaven in 2004–2014 van 763 miljoen euro in het hbo en 1 220 miljoen euro in het wo.

3.4 Gestegen loonkosten

In alle onderwijssoorten hebben onderwijsinstellingen in de periode 2004–2014 meer uitgegeven aan loonkosten per voltijdwerknemer (vte). Door de groeiende salariskosten en sociale lasten zijn de loonkosten met 4,2 miljard euro toegenomen. In zowel het bao als het vo stegen deze uitgaven met 1,3 miljard euro het meest.

3.4.1 Totaal looneffect per onderwijssoort 2004–2014*

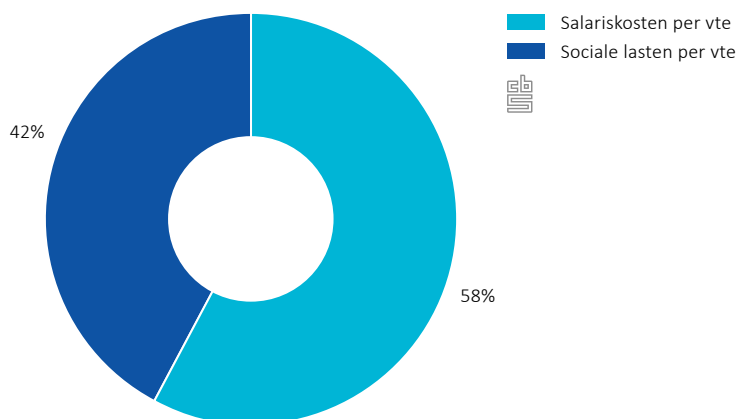

Van het totale loonkosteneffect is 42 procent toe te rekenen aan de sociale lasten. Dit is een bedrag van 1,7 miljard euro. In het vo zijn de sociale lasten voor werkgevers het meest toegenomen, met 562 miljoen euro. Voor het bao is het effect van de sociale lasten op de onderwijsuitgaven 449 miljoen euro en in het wo 297 miljoen euro. Onderdelen van de sociale lasten zijn de werkgeverspremies in het kader van de Werkloosheidswet (WW) en de Wet inkomen en arbeid (WIA), en de werkgeversbijdragen voor de pensioenen van hun werknemers.

De uitgifte van reële salarissen aan personeel vormt echter het grootste deel in de loonkosten. De ontwikkeling van de salariskosten heeft over de periode 2004–2014 dan ook het meeste effect op de loonkosten gehad, met een stijging van 2,5 miljard euro. Dit is 58 procent van het totale loonkosteneffect in die periode.

3.4.2 Totale loonkosteneffect 2004–2014*

De uitgaven aan salarissen van onderwijswerknemers is verder uit te splitsen in veranderingen in de CAO en veranderingen in overige looneffecten. Ontwikkelingen in de onderwijs-CAO's hebben in de periode 2004–2014 bijgedragen aan een stijging van de salarissen met 242 miljoen euro.

De overige looneffecten hadden echter de grootste invloed op de ontwikkeling van de salariskosten van in totaal 2,2 miljard euro. Onder overige looneffecten worden verstaan de incidentele loonontwikkeling, zoals bijzondere beloningen en individuele toeslagen, en veranderingen in de 'loonstructuur'. De loonstructuur betreft de samenstelling van het personeel. Veranderingen in elementen die werknemers verdelen over diverse salarisschalen, waaronder de verdeling van voltijd en deeltijd en de vergrijzing, hebben invloed op deze samenstelling.

Zowel voor het effect van de gemiddelde lonen als voor de eerder genoemde sociale lasten bestaan er verschillen tussen de onderwijssectoren. Dit heeft onder andere te maken met de gedifferentieerde CAO-afspraken die per sector zijn gemaakt. Ook verschilt de samenstelling van het personeelsbestand van de sectoren in bijvoorbeeld leeftijdsopbouw en functies.

In het bao zijn de salariskosten toegenomen, vooral als gevolg van overige looneffecten van ruim 993 miljoen euro. Diverse veranderingen in de samenstelling van de onderwijswerknemers en extra toeslagen hebben een positief effect gehad in het bao. De ontwikkeling van de CAO heeft in het bao een negatief effect gehad van 129 miljoen euro op de verandering in de onderwijsuitgaven.

In het vo, mbo, hbo en het wo zijn de totale salariskosten per vte toegenomen door zowel het CAO-effect als de overige looneffecten.

3.5 Minder personeel per leerling of student

In alle onderwijssoorten is het aantal voltijdwerknemers ten opzichte van het aantal leerlingen of studenten gedaald. De ratio personeel/leerling heeft een negatief effect van totaal 3,8 miljard euro op de uitgaven van onderwijsinstellingen in de periode 2004–2014.

In het vo is het aantal voltijdwerknemers (vte's) in de periode 2004–2014 met 3 procent gedaald. Tegelijkertijd is het aantal scholieren toegenomen. In 2004 waren er nog 0,9 miljoen

scholieren, dit aantal steeg in 11 jaar naar 1 miljoen scholieren. Bij elkaar heeft dit geleid tot een daling in de onderwijsuitgaven van 1,2 miljard euro.

Ook in het baso heeft een daling in het aantal personeelsleden per leerling gezorgd voor een daling van de onderwijsuitgaven, en wel van 1,2 miljard euro. Tussen 2009 en 2014 nam het aantal werknemers in het basisonderwijs af met 11 procent.

Het effect van veranderingen in de ratio personeel/leerling heeft in het baso bijgedragen aan een afname van de onderwijsuitgaven met 929 miljoen euro. Het aantal onderwijsdeelnemers steeg binnen het hoger onderwijs met ruim 28 procent, van 554 duizend in 2004 naar 709 duizend in 2014.

Het verhoudingsgetal dat in deze decompositie-analyse is gebruikt, is overigens niet gelijk aan de meer bekende leraar/leerlingratio, die wordt gebruikt om de gemiddelde klassengrootte aan te geven. In het model gaat het om een ruimer begrip, aangezien er ook niet-lesgevendenden tot de onderwijswerknemers behoren.

4. Technische toelichting:

De formules waarmee de gedefinieerde factoren worden gerelateerd aan de totale onderwijsuitgaven zijn hieronder uitgewerkt. Elke factor maakt deel uit van uiteindelijk één formule die uitgeschreven leidt tot de totale onderwijsuitgaven. Dat maakt een volledige decompositie mogelijk.

$$U = \sum_i L_i * K_i$$

Waarbij:

U = Totale onderwijsuitgaven

L_i = Aantal deelnemers per onderwijssoort

K_i = Uitgaven per deelnemer in elke onderwijssoort

$$L_i = \sum_j D_j * P_{i,j}$$

Waarbij:

L_i = Aantal deelnemers per onderwijssoort

D_j = Aantal personen in de bevolking per leeftijdscategorie
(demografisch effect)

$P_{i,j}$ = Percentage personen dat deelneemt aan onderwijs per onderwijssoort per leeftijdscategorie

$$P_{i,j} = (L_j/D_j) * (L_{i,j}/L_j)$$

Waarbij:

$P_{i,j}$ = Percentage personen dat deelneemt aan onderwijs per onderwijssoort per leeftijdscategorie

(L_j/D_j) = Percentage personen dat deelneemt aan onderwijs per leeftijdscategorie **(absolute-participatie-effect)**

$(L_{i,j}/L_j)$ = Aantal deelnemers per onderwijssoort per leeftijdscategorie als percentage van aantal onderwijsdeelnemers per leeftijdscategorie **(relatieve-participatie-effect)**

$$K_i = (O_i/L_i) * X_i + M_i$$

Waarbij:

K_i = Uitgaven per deelnemer in elke onderwijssoort

- O_i = Arbeidsvolume (in vte's) onderwijswerknemers per onderwijssoort
 L_i = Aantal deelnemers per onderwijssoort
 (O_i/L_i) = Ratio onderwijswerknemers / deelnemers per onderwijssoort
(ratio-effect)
 X_i = Gemiddelde kosten per werknemer (vte) per onderwijssoort
 M_i = Materiele kosten en investeringen per deelnemer per onderwijssoort **(materiële-uitgaveneffect)**

$$X_i = Y_i + Z_i$$

Waarbij:

- X_i = Gemiddelde kosten per werknemer (vte) per onderwijssoort
 Y_i = Gemiddelde loonsom per werknemer (vte) per onderwijssoort
(salariskosteneffect)
 Z_i = Gemiddelde sociale lasten per werknemer (vte) per onderwijssoort **(sociale-lasteneffect)**

In deze opzet zijn de totale onderwijsuitgaven de resultante van de genoemde factoren. De jaarlijkse verandering in de onderwijsuitgaven wordt door middel van een decompositie toegeschreven aan de jaarlijkse verandering in elk van de factoren. Er is geen restcomponent, omdat het zogenaamde interactie-effect naar rato is toegedeeld aan de factoren. Dit gebeurt volgens een in de literatuur gebruikelijke methode. Het principe van die toedeling kan voor bijvoorbeeld vier factoren als volgt worden beschreven: als geldt dat $a = b \cdot c \cdot d \cdot e$, kan de invloed van de jaarlijkse verandering in b ($b_{t1} - b_{t0}$) op de jaarlijkse verandering in a ($a_{t1} - a_{t0}$) worden weergegeven als: Effect van Δb op $\Delta a = \Delta b \cdot c_{t0} \cdot d_{t0} \cdot e_{t0} + \frac{1}{2} \cdot \Delta b \cdot (\Delta c \cdot d_{t0} \cdot e_{t0} + c_{t0} \cdot \Delta d \cdot e_{t0} + c_{t0} \cdot d_{t0} \cdot \Delta e) + \frac{1}{8} \cdot \Delta b \cdot (\Delta c \cdot \Delta d \cdot e_{t0} + \Delta c \cdot d_{t0} \cdot \Delta e + c_{t0} \cdot \Delta d \cdot \Delta e) + \frac{1}{4} \cdot \Delta b \cdot \Delta c \cdot \Delta d \cdot \Delta e$.

Het effect van de loonsomveranderingen (Y_i) wordt direct gerelateerd aan de bekende relatieve veranderingen in de CAO-lonen, zodat een effect van die CAO-loonveranderingen en een 'restant-' (of 'loonstructuur-') effect kan worden afgeleid.

In de analyse wordt gebruikgemaakt van 16 onderwijssoorten en 31 leeftijdscategorieën.

De onderwijssoorten zijn:

- het basisonderwijs
- het speciaal basisonderwijs volgens de Wet op het primair onderwijs, basisonderwijs op speciale scholen in de zin van de expertisecentra
- het regulier voortgezet onderwijs (vmbo, havo, vwo), het leerwegondersteunend- en praktijkonderwijs, de expertisecentra op voortgezet niveau
- het volwassenenonderwijs op vmbo- en havo-niveau, het volwassenenonderwijs op vwo-niveau, de beroepsbegeleidende leerweg in het mbo, de voltijds beroepsopleidende leerweg in het mbo en de deeltijds beroepsopleidende leerweg in het mbo
- het voltijds hoger beroepsonderwijs, het deeltijds hoger beroepsonderwijs,
- het voltijds wetenschappelijk onderwijs, het deeltijds wetenschappelijk onderwijs en het postdoctorale onderwijs

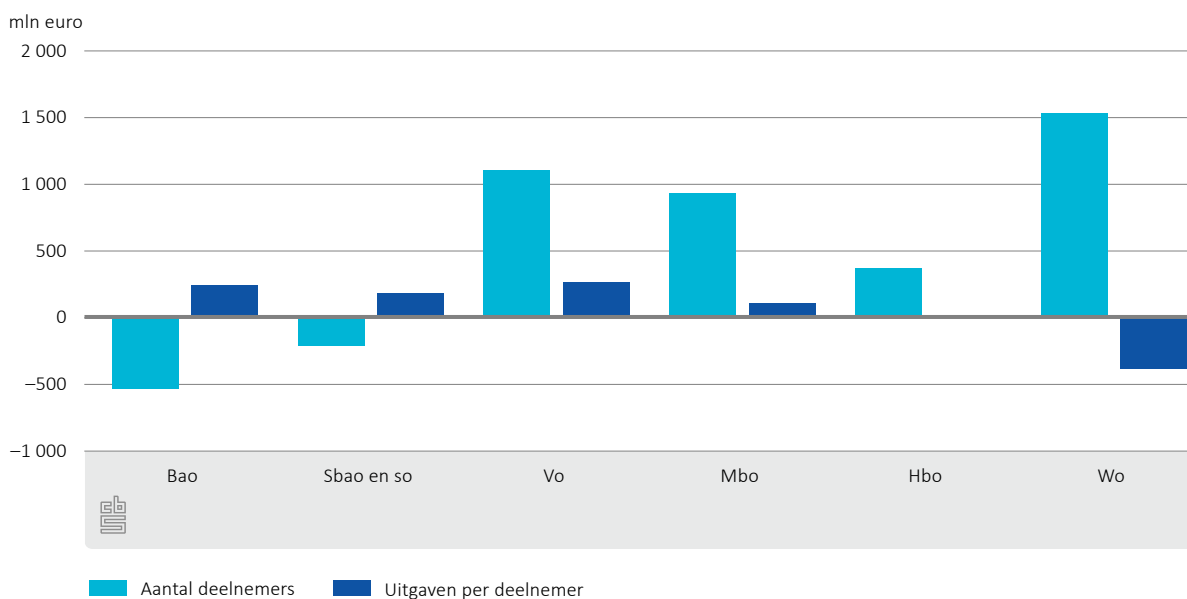
Voor de leeftijdscategorieën zijn de leeftijden van 4 t/m 29 jaar per jaar opgenomen en daarnaast de leeftijdscategorieën 30 t/m 34 jaar, 35 t/m 39 jaar, 40 t/m 44 jaar, 45 t/m 49 jaar en 50 t/m 65 jaar.

5. Bijlagen

5.1 Factoren per onderwijssoort

2004–2014*	Bao	Sbao en so	Vo	Mbo	Hbo	Wo	Totaal
	mln euro						
Aantal deelnemers	-534	-211	1 108	934	373	1 532	3 202
Demografie	-443	-38	200	171	165	312	368
Onderwijsdeelname	-91	-173	907	763	209	1 220	2 835
Uitgaven per deelnemer	244	183	268	113	21	-385	445
Materiële uitgaven	109	34	200	-106	-133	-71	34
Loonkosten	1 313	180	1 261	353	481	615	4 203
Ratio personeel/deelnemer	-1 178	-31	-1 194	-133	-327	-929	-3 792
Totaal	-290	-41	1 375	1 047	391	1 147	3 630

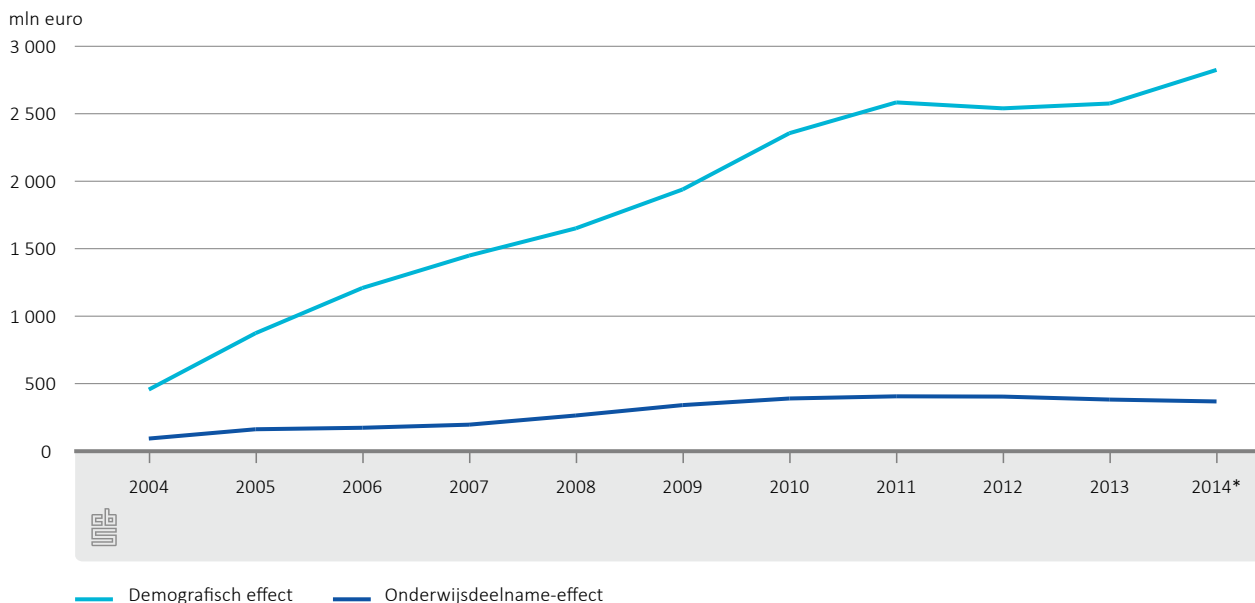
5.2 Deelnemerseffecten en uitgaven per deelnemer effecten per onderwijssoort 2004–2014*

5.3 Deelnemerseffecten cumulatief

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*
	mln euro										
Demografisch effect	93	162	173	196	264	341	390	406	404	383	368
Onderwijsdeelname-effect	456	874	1 209	1 449	1 651	1 939	2 356	2 584	2 540	2 576	2 835

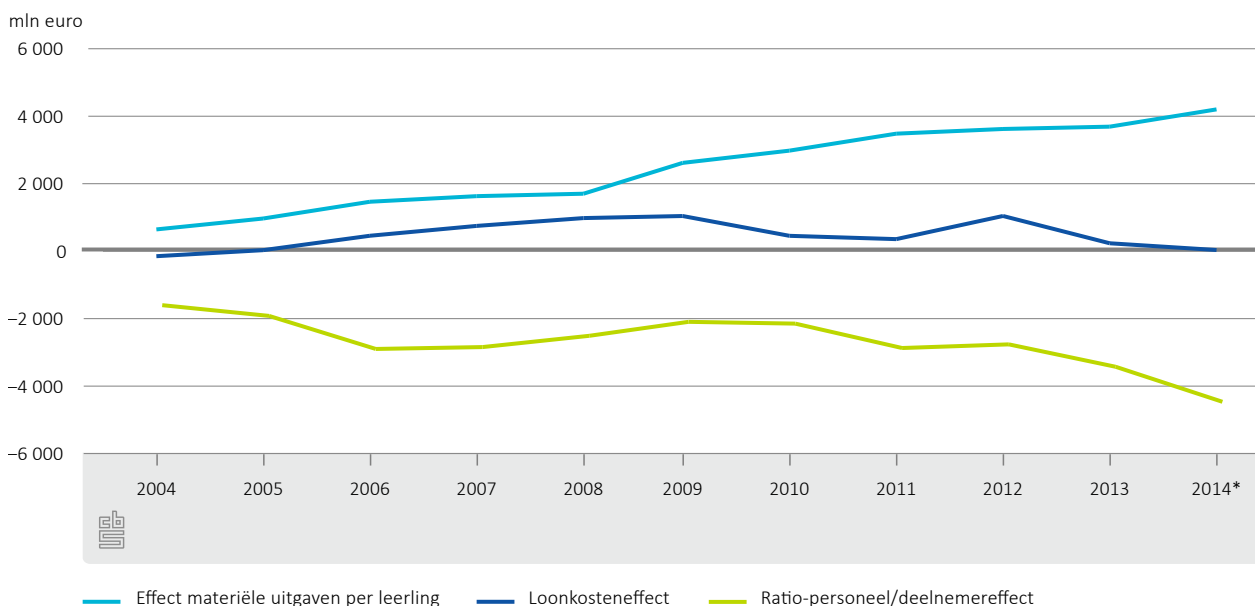
5.4 Deelnemerseffecten cumulatief 2004-2014*

5.5 Uitgaven per deelnemer effecten cumulatief

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*
mln euro											
Effect materiële uitgaven per leerling	-149	30	457	749	981	1 042	455	357	1 043	234	34
Loonkosteneffect	645	968	1 465	1 631	1 703	2 617	2 980	3 483	3 622	3 691	4 203
Ratio-personeel/deelnemereffect	-928	-1 246	-2 226	-2 170	-1 836	-1 422	-1 475	-2 198	-2 090	-2 754	-3 792

5.6 Uitgaven per deelnemer effecten cumulatief 2004-2014*

6. Literatuur en bronnen

CBS (2014). [70 duizend basisschool leerlingen in speciaal onderwijs](#).

CBS (2011). [Aantal leerlingen op speciale scholen groeit aanhoudend](#).

Ministerie van OCW (2014). Kerncijfers OCW, 2009-2013. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Mei 2014. www.rijksoverheid.nl

Monitor Trends in Beeld (2014). [Op weg naar Passend Onderwijs](#). Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Mei 2014.

Roos, M. en Bloem, M. (2014). [Uit het Speciaal Voortgezet Onderwijs, en wat dan?](#) Sociaaleconomische trends 2014. Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen, 2014.

StatLine:

Onderwijsstatistieken. Hieruit zijn zowel de deelnemersaantallen als de uitgaven van de bekostigde onderwijsinstellingen overgenomen.

[StatLine, uitgaven aan onderwijs en CBS/OESO indicatoren](#)

[StatLine, \(Speciaal\) basisonderwijs](#)

[StatLine, Speciale scholen](#)

[StatLine, Voortgezet onderwijs](#)

[StatLine, Hoger onderwijs](#)

Arbeidsmarkt en sociale zekerheid, Arbeidsmarkt, indexcijfers van de CAO-lonen.

[StatLine, Prijs van arbeid](#)

Bevolking naar leeftijd en burgerlijke staat.

[StatLine, Bevolking](#)

Macro-economie Nationale rekeningen jaarcijfers, Arbeidsrekeningen (AR) met betrekking tot de loongegevens. De AR bevatten ook de werknemersaantallen. De totale AR-uitgaven sluiten echter niet per definitie één op één aan bij de personele uitgaven van de onderwijsstatistiek. Voor zover van toepassing zijn in de decompositie de onderwijsstatistiek en de AR-loongegevens leidend en wordt de trend in de werknemersaantallen daarvan afgeleid.

[StatLine, Bruto binnenlands product](#)

[StatLine, Consumentenprijsindex](#)

7. Begrippen

Basisonderwijs (bao)

Basisonderwijs dat wordt gegeven aan kinderen van 4 t/m 12 jaar.

Bekostigde onderwijsinstellingen

Onderwijsinstellingen die bekostigd worden door de overheid.

Decompositie

Het toeschrijven van veranderingen van een variabele in de tijd aan veranderingen in een aantal gedefinieerde onderliggende factoren.

Expertisecentra

Instellingen die speciaal onderwijs verzorgen in de zin van de Wet op de expertisecentra.

Hoger beroepsonderwijs (hbo)

Onderwijs verzorgd door hogescholen dat wordt afgesloten met een associate degree, bachelor- of masterdiploma van een in Nederland erkende opleiding.

Hoger onderwijs

Hoger beroepsonderwijs en (post-)universitair onderwijs.

Middelbaar beroepsonderwijs (mbo)

Het volwassenenonderwijs op vmbo- en havo-niveau, het volwassenenonderwijs op vwo-niveau, de beroepsbegeleidende leerweg in het mbo, de voltijds beroepsopleidende leerweg in het mbo en de deeltijds beroepsopleidende leerweg in het mbo.

Onderwijssoorten

De diverse typen onderwijs, zoals basisonderwijs, vo of hbo.

Onderwijsuitgaven

Uitgaven die worden gedaan door bekostigde onderwijsinstellingen in het kader van hun onderwijsstaak.

Personeel/deelnemers ratio

Het verhoudingsgetal waarmee wordt uitgedrukt hoeveel deelnemers tegenover één onderwijswerknemer (vte) staan. Het is een ander begrip dan de leraar/leerling ratio, die wordt gebruikt om de gemiddelde klassengrootte uit te drukken.

R&D

Research en development, onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten die worden verricht op universiteiten en hogescholen.

Reële toename/daling

Een verandering waaruit het effect van de inflatie is geëlimineerd.

Speciaal basisonderwijs (sba)

Speciaal basisonderwijs volgende de Wet primair onderwijs (Wpo).

Speciaal onderwijs (so)

Basisonderwijs op speciale scholen in de zin van de Wet op de expertisecentra (Wec).

Uitgaven per deelnemer

De totale uitgaven gedeeld door het aantal deelnemers waarop de uitgaven betrekking hebben.

Voortgezet onderwijs (vo)

Reguliere voortgezet onderwijs, het leerwegondersteunend- en praktijkonderwijs (lwoo/pro), voortgezet speciaal onderwijs in de zin van de Wet op de expertisecentra (vso).

Wetenschappelijk onderwijs (wo)

Onderwijs verzorgd door universiteiten dat wordt afgesloten met een bachelor-, master- (in het verleden doctoraal) of doctordiploma of een diploma van het universitair tweede-faseberoepsonderwijs.

Verklaring van tekens

Niets (blanco)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
.	Het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim
*	Voorlopige cijfers
**	Nader voorlopige cijfers
2015–2016	2015 tot en met 2016
2015/2016	Het gemiddelde over de jaren 2015 tot en met 2016
2015/'16	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2015 en eindigend in 2016
2013/'14–2015/'16	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2013/'14 tot en met 2015/'16

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress

Studio BCO, Den Haag

Ontwerp

Edenspiekermann

Inlichtingen

Tel. 088 570 7070
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2016.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits CBS als bron wordt vermeld.